

Р.Ф. Ярошенко

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ БАГАТОВЕКТОРНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОГРАМАМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Розглянуто принципи та архітектура концептуальної моделі багатовекторного управління програмами розвитку фінансового сектору в умовах турбулентності оточення. Визначено ключові принципи методології багатовекторного управління програмами розвитку.

Вступ

В умовах глобалізації світових ринків та турбулентності фінансової системи, закони конкуренції вимагають прискорення темпів перетворень – трансферу технологій і дифузії інновацій, в першу чергу, у такому чутливому секторі економіки, як державні фінанси. У ролі місії перетворень системи державних фінансів України автором визначено, що система фінансів в умовах турбулентності на глобальних фінансових ринках має стати локомотивом соціально-економічних реформ, які проводяться в Україні [1]. Основними каналами проникнення світової фінансової кризи до економіки України є зовнішньоторговельний та фінансовий канали. **Зовнішньоторговельний канал поширення міжнародних «ефектів зараження»** спрацьовує за умов високої залежності національної економіки від експортних надходжень, а також за умов високої частки імпорту у внутрішньому споживанні. Значні обсяги зовнішньоторговельних зобов'язань суб'єктів національної економіки, а також вагома присутність іноземних інвесторів в основних галузях економіки формують **фінансовий канал для поширення міжнародних «ефектів зараження»**.

Сьогодні звідусіль лунає критика багатовекторних політик та стратегій розвитку. Ця критика має політичне забарвлення та не стосується наукових підходів, які необхідно досліджувати та впроваджувати в процесі реформування економіки України.

Ціль статті – визначити концептуальну модель та механізм багатовекторного управління програмами розвитку фінансового сектору України в умовах турбулентності зовнішніх та внутрішніх ринків на основі інноваційного підходу.

Моделювання багатовекторного управління успіхом програм розвитку фінансової системи в умовах турбулентності ринків

Сьогодні в національних економіках багатьох країн спостерігаються позитивні тенденції,

пов'язані з посиленням державного регулювання та гармонізацією банківської діяльності на основі багатовекторної збалансованої моделі таких факторів.

1. В умовах подолання криз і відновлення роботи ринків тільки держава здатна підтримати розвиток життєво важливих галузей економіки, соціальної сфери, освіти. Позитивний результат слугує інтересам всього суспільства. Таким чином, тільки держава здатна компенсувати вади ринку, пов'язані з прагненням бізнесу до швидкої віддачі і значного прибутку. Крім того, у зв'язку зі стихійністю ринкових процесів тільки держава може справляти регулюючий вплив на підтримання балансу попиту та пропозиції, регулюючи через ціни темпи зростання і структуру розвитку економіки. Практика показала, що необмежена дія ринкових механізмів неминує веде до соціальної поляризації, безробіття та соціальної напруженості.

2. Діяльність учасників ринку пов'язана з прагненням до досягнення короткострокового результату. Кожне підприємство, галузь, регіон намагаються реалізувати переважно свої власні інтереси та керуються здебільшого егоїстичними потребами мікроструктури. Крім того, суб'єкти господарювання діють в умовах жорсткої конкуренції та їх інтереси часто суперечать державним, що також знаходить прояв у зловживанні державною підтримкою. Національна економіка являє собою багаторівневий і багатofункціональний механізм. Спираючись на ринок, неможливо направляти загальноекономічний розвиток макроекономіки. Тільки держава здатна забезпечити збалансування інтересів і реалізацію розумних відносин між мікро-і макроекономікою - приватним і цілим - центром і регіонами, особливо в умовах "хворого" ринку.

3. В умовах кризи виникає асиметрія макроекономічних відносин: ринковий каркас ламається і не здатний забезпечувати потреби господарських зв'язків. При цьому спостерігається деградація базових секторів (рис.1).

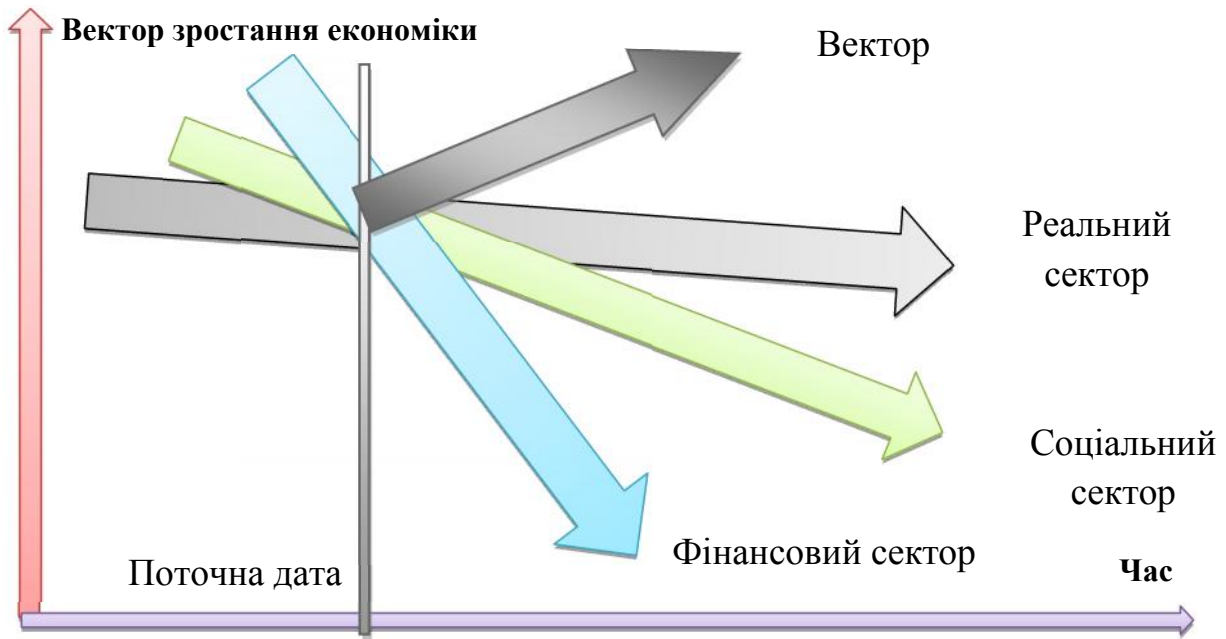

Рис. 1. Асиметрична модель макроекономічних відносин

В ході моделювання багатовекторної стратегії розвитку необхідно визначити такі програми розвитку, які б забезпечили збалансоване зростання всіх секторів економіки.

Слід зазначити, що регулювання не означає грубого втручання в економічну діяльність, а являє собою прагнення до впорядкування державного контролю в інтересах розвитку суспільства. Практика показала, що основними цілями багатовекторного регулювання української економіки є:

- забезпечення економічного зростання, розвиток виробництва і наукомістких галузей економіки, вдосконалення структури попиту та пропозиції. Реалізація принципу соціальної відповідальності бізнесу – прибуткової діяльності підприємств, добросовісної конкуренції в інтересах розвитку суспільства (реальний сектор);
- формування умов економічної стабільності, включаючи підтримку рівня цін, підвищення зайнятості населення (соціальний сектор);
- розвиток фінансового сектору та забезпечення його стійкості в умовах глобальної турбулентності (фінансовий сектор).

Сьогодні доцільно використовувати накопичений досвід, який визначає:

- необхідність підтримки поступального розвитку в умовах турбулентного оточення;
- підтримку ринку, що не виключає державного адміністрування та надійного правового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання;
- доцільність стимулювання взаємодії держави і бізнесу.

Світовий досвід показав, що в умовах відновлення економіки та прагнення фінансового сектору держави до сталого розвитку, доцільно забезпечити державну підтримку зовнішньої торгівлі, в тому числі шляхом пільгового кредитування, гарантування, страхування експортних кредитів, просування товарів і послуг, інтелектуальної власності, реалізації програм підтримки суб'єктів господарювання в системі міжнародних економічних відносин.

Однак будь-який досвід доцільно використовувати з урахуванням національної специфіки. Так, наприклад, пропорційність монополізму і лібералізму в країнах різна, а необхідність державного регулювання економіки не піддається сумніву. У свою чергу, історія циклічності економіки показала, що "самозцінення" економічного спаду неможливо без участі держави. Крім того, світовий досвід свідчить, що в період економічної кризи зв'язок держави та її суб'єктів зміцнюється, а в період зростання держава несе відповідальність за економічний і соціальний стан населення країни, використовуючи широкий набір засобів і методів впливу на економіку, бюджет, податки, грошово-кредитну (монетарну) політику, законодавство і пр.

Реалізація ефективної фіскальної політики України, здатна стимулювати економічний розвиток країни, але за дотримання таких умов: збільшення державних витрат на соціальну сферу і підтримку стратегічних програм розвитку; проведення розумної податкової та митної політики.

Ключовими принципами багатовекторної системи управління програмами розвитку є –

системність, збалансованість, стратегічна орієнтація на досягнення місії програми розвитку, розуміння розподіленої цінності, отриманої програмою і т.ін.

Складність управління подібними системами в умовах турбулентного оточення потребує формування моделей багатовекторного управління на основі інноваційного підходу [3;4].

Управляти успіхом програм розвитку можливо тільки орієнтуючись на вектори створення цінностей для різних груп зацікавлених сторін, використовувати тренд переходу до економіки знань, вчасно міняти парадигму управління, розуміти філософію життєвих циклів і вчасно перезавантажувати систему, бути креативним, розвивати центри знань і досконалості. Кожен з цих елементів є складовою успіху, а формула успіху визначається через синергію їх взаємодії. Складові успіху проектів та програм розвитку фінансового сектору формують методологію управління програмами розвитку, яка визначається далі.

Багатовекторність системи управління програмами розвитку фінансового сектору України є одним з ключових напрямів методології.

Розглянемо піраміду як узагальнену модель для побудови багатовекторної методології управління програмами розвитку фінансового сектору (рис.2).

Методологія базується на політиці розвитку фінансового сектору. На основі визначеної політики розвитку формується стратегія та інструменти її

реалізації – моделі та методи. Фундаментом моделі є економіка та суспільство.

Виділимо ключові вектори розвитку та дії держави за цими векторами для фінансового сектору на основі моделі бюджетної політики 2012 року, запропонованої автором.

Такими векторами є:

- управлінський;
- соціальний;
- фінансовий;
- макроекономічний;
- інфраструктурний;
- реальної економіки.

Кожен з векторів передбачає набір проектів щодо збалансованого розвитку.

Управлінський вектор пов'язано із запровадженням “проактивної” моделі середньострокового планування розвитку, яка забезпечить передбачуваність дій у бюджетній сфері. Цей вектор також включає дії, пов'язані з управлінням бюджетом, спрямованим на досягнення соціально значущих результатів та розвиток інструментів фінансового контролю за результативністю та ефективністю діяльності розпорядників бюджетних коштів.

Рис. 2. Узагальнена модель ключових елементів багатовекторної методології управління розвитком фінансового сектору

Соціальний вектор пов'язаний з частковим вирішенням накопичених за 20 років незалежності проблем. Це модернізація соціальної політики на основі раціоналізації соціальних видатків та упорядкування пільг, шляхом цільового характеру надання соціальної допомоги. Другий напрям стосується проведення пенсійної реформи як інструменту вдосконалення соціально-економічних відносин.

Фінансовий вектор, в першу чергу, зорієнтовано на відновлення кредитної активності комерційних банків, формування сегменту інвестиційного кредитування, який стимулюватиме внутрішній попит та забезпечення стійкості банківської системи в умовах нестабільності зовнішнього оточення. Для цього авторами створена та впроваджується «Система антикризової діагностики стану державних фінансів України, імітаційно-сітьового моделювання та проактивного реагування на поширення кризи» [6]. Для підготовки команд швидкого реагування та відпрацювання сценаріїв реагування на поширення світової фінансової кризи, включаючи зовнішні та внутрішні шоки, авторами розроблена та впроваджена ділова гра АКСОРД ФСУ - Анти кризовий Контроль і Оцінка Результативності Дій Фінансової Системи України. Розроблені командами моніторингу поточної ситуації та швидкого реагування на внутрішні проблеми та виклики світової фінансової кризи у фінансовій системі України сценарії надсилаються групі високого рівня для прийняття відповідних рішень щодо імплементації цих сценаріїв антикризових заходів (проектів).

Інтеграційний вектор забезпечує дії щодо транскордонної співпраці та руху за векторами співпраці з ЕС та митним союзом СНД.

Макроекономічний вектор розвитку системи державних фінансів, в першу чергу, пов'язаний з формуванням сучасних важелів макроекономічної стабільності в умовах економіки, орієнтованої на зростання та використання прогресивних регуляційних механізмів, які дозволяють поєднувати макроекономічну стабільність з динамічним зростанням.

Інфраструктурний вектор передбачає реформування організації місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин за рахунок впровадження ефективних механізмів регіонального вирівнювання та мобілізації місцевих джерел фінансових ресурсів.

Вектор реальної економіки повинен забезпечувати створення стимулів для модернізації структури економіки та зростання національної конкурентоспроможності, формування оптимальної структури промислового виробництва, яка сприяє виведенню його на інтенсивний шлях розвитку орієнтованого на інноваційні конкурентні переваги та експорт.

Запровадження такої складної моделі багатовекторного управління розвитком, в першу чергу, повинно дати відповідь на таке запитання.

Що означає бути успішним, впроваджуючи багатовекторну модель управління програми розвитку фінансового сектору?

Це означає – визначити ключові принципи багатовекторної моделі програм розвитку фінансового сектору в умовах внутрішніх та зовнішніх турбуленцій, мати формалізовану модель стратегії багатовекторного збалансованого руху та чітке бачення майбутнього, розуміти та використовувати тренди, мати стратегію управління та необхідну інструментальну базу [1].

Концептуальна модель програм багатовекторного розвитку фінансового сектору

Побудова концептуальної моделі програми багатовекторного розвитку в системі розвитку фінансового сектору України [1] є одним з пріоритетів у вирішенні низки складних соціально-економічних питань.

Фундаментом багатовекторної моделі є тривимірна фігура, яка в ідеальному стані збалансованої моделі фінансового, соціального секторів та сектору реальної економіки показано на рис. 3. Внутрішня куля містить набір ключових індикаторів успіху, на основі яких вимірюється успішність програм розвитку економіки, що відображаються вектором розвитку. Вектор розвитку має свої відображення на осях, які вказують на рівень успішності та збалансованості розвитку.

Базові механізми забезпечення багатовекторної моделі розвитку фінансового сектору:

- забезпечення прозорості;
- збалансованість;
- розуміння рушійних сил та опорів розвитку окремих секторів та економіки в цілому;
- гармонійність системи бюджетів та конструктивність взаємозв'язків.

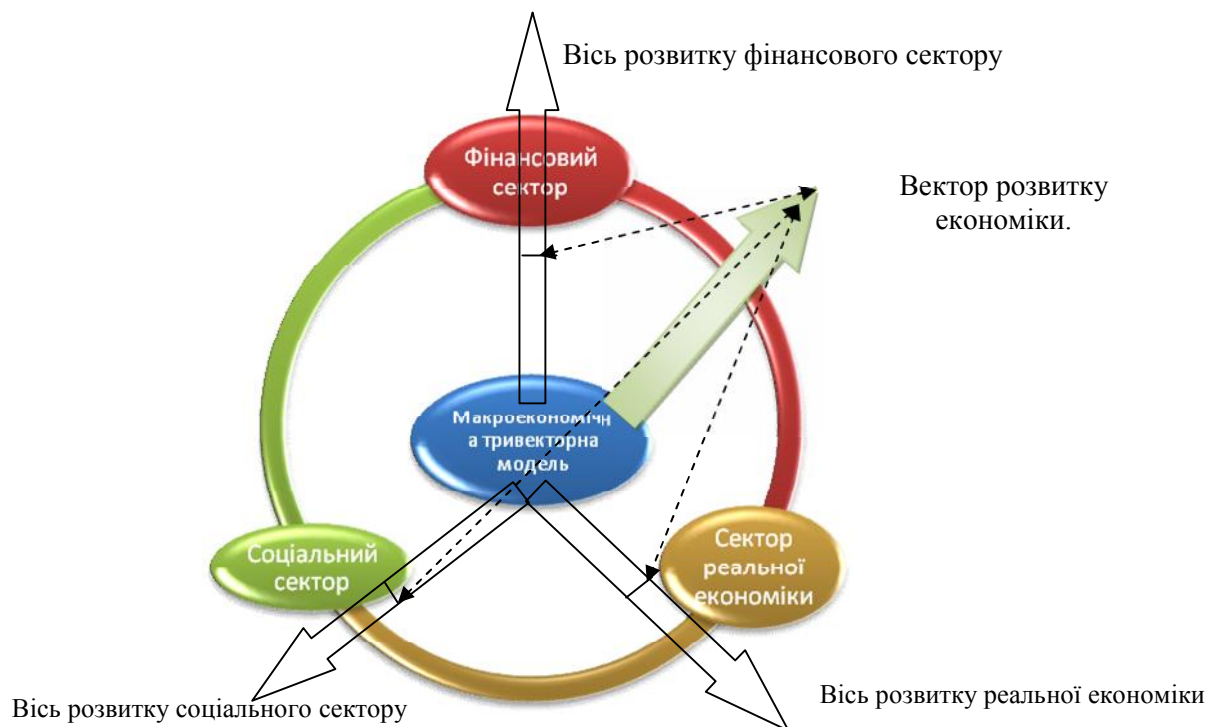

Рис. 3. Тривимірна векторна модель розвитку макроекономічного рівня

Висновки

1. Концептуальна модель, принципи та елементи системи багатовекторного управління програмами розвитку фінансового сектору дозволяють сформувати стратегію впровадження реформ фінансової системи України в умовах турбулентності ринків.
2. Інноваційні моделі та механізми, застосовані у створенні системи багатовекторного управління, додають необхідну динаміку та орієнтують розвиток фінансового сектору на успіх.

Список літератури

1. Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Бушуєв С.Д. Інноваційні механізми управління програм розвитку - К.:Самміт книга, 2011.- 564с.
2. Ярошенко Ф.О., Сім ключів успіху в розвитку системи державних фінансів України. // Фінанси України.- № 6, 2011, С.3-13.
3. Керівництво з управління інноваційними проектами і програмами Р2М. Том1, Версія1.2./ Пер. з англ. під ред.проф. Ф.О. Ярошенка.-К.:Новий друк,2010.- 160с.
4. Управление инновационными проектами и программами на основе системы знаний Р2М: монографія

// Ф.А. Ярошенко, С.Д. Бушуєв. Х. Танака. – К.: Самміт книга, 2011. - 268с

5. Ярошенко Ф.О. Система швидкого реагування на проникнення світової кризи у фінансовий сектор України, Фінанси України-№ 7, 2011.- С.3-13

Стаття надійшла до редколегії: 3.12.2011

Рецензент: д-р техн. наук, проф. С.Д. Бушуєв, Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ